

2030 Agendaren

lehentasunen
euskal programa

Laburpen exekutiboa

“2030 Agendaren Lehetasunen Euskal Programa” Eusko Jaurlaritzak 2030 Agendaren arloan duen 2021-2024 jarduera-plana da.

Balantzea

XI. Legegintzaldiko Gobernu Programak (2017-2020) Giza Garapen Iraunkorrean kokatu zuen ardatz nagusietako bat. 2018ko apirilaren 10ean, Gobernu Kontseiluak Euskadi Basque Country 2030 lehen Agenda onartu zuen, 2030 Agendaren 17 helburuak eta 169 xedeak Gobernu Programaren 93 konpromisoetara lotu zituen.

Legegintzaldi honetan, Lehendakari izan Trantsizio Sozialaren eta 2030 Agendaren Idazkaritza Nagusia sortu da, Eusko Jaurlaritzan eta Eusko Jaurlaritzatik 2030 Agenda dinamizatzeko. Aurreko Legegintzaldian, Kanpo Harremanetarako Idazkaritza Nagusiak bultzatu zuen koordinazio hori. Bere ondareak etorkizunerako lau oinarri sendo eskaintzen ditu:

- Eusko Jaurlaritzaren Sailen arteko konpromiso finkatua, erakundeen arteko lankidetzak, aliantza publiko-pribatua eta gizarte zibilarekiko lankidetzak.
- GIHekin bat egiteko tresnen eta giden erreferentzia, betetze-adierazleen sistema eta urteko jarraipen-txostenak.
- Aurreko Legegintzaldian sortutako aliantzen eta gobernantza-egituren esperientzia eta horien funtzionamendu-eredua.
- Eusko Jaurlaritzak bultzatutako ekimenekin lortutako nazioarteko proiektzioa eta aintzatespena.

Ondare horren potentzialtasunak bi aukera-eremu identifikatzea ahalbidetu du:

- 2030 Agendari buruzko ezjakintasun sozial handia dugu abiapuntu. Funtsezkoa da haien dibulgazioa hobetzea GIHetan gizarteratzeko mekanismoak antolatzeak.
- 2030 Agendarekin bat egin ondoren, GIHak eraldatzeko interpelazioari lotutako proaktibitate-fase bat sustatu behar da orain.

Diagnostic hori oinarri hartuta, ondorio gisa lau erronka zehazten dira:

- Gizarte-ezagutza handiagoa lortzea, 2030 Agendarekin lotuta herritarrak inplikatzeko bideak errazteko.
- Sailarteko, erakundearteko eta lankidetzako gobernantza-mekanismoak eta partaidetza publikoak, pribatuak eta sozialak hobetzen jarraitzea.
- Euskadin 2030 Agendaren jarraipen-, adierazle- eta ebaluazio-sistema erronka eta lehenetsun berrietara egokitzea.
- Trakzio-konpromisoen eta proiektu adierazgarrien panel bat sortzea, Eusko Jaurlaritzak GIHak sustatzearen arloan dituen lehenetsunak definitzeko.

Oinarriak

Gizarte oparoenak integratuenak eta kohesionatuenak dira, oinarritzko printzipioen, balioen eta lehentasunen kontratu soziala partekatzen dutenak. Egungo bidegurutze globalen premia hori are handiagoa da. 2030 Agenda, bakearen kulturarako giza eskubideak izan diren bezala, erreferentzia unibertsala da mundu iraunkor eta solidario baterako. Gure kontratu soziala berritzeko aukera bat da.

Programa honen helburua da 2030 Agendarekin kontratu sozialaren kultura sustatzea, talde-pentsamoldearena, auzolana. Lau helburu ditu: barne-kohesio sozial handiagoa lortzen laguntzea, bakearen, justiziaren eta jasangarritasunaren aldeko nazioarteko ahalegin one-
nen parte izatea, politiken koherentzia sustatzea, eta 2030 Agenda lehentasun eraldatzai-
leak bultzatzeko konpromiso gisa hartzea.

Kontratu sozialaren kultura bat elkarrikteta bidez eratu behar da. Ondorengo zeharkako *printzipioak*, *balioak* eta *ardatzak* elkarrikteta horretarako abiapuntu-proposamenak dira.

Printzipioak	Definizioak	Ondorioak
Umiltasuna eta mugen kontzientzia	Gure mugak ezagutzea eta eza- gutza horren arabera jokatzeko.	Iraunkortasunak mugatu izatea- ren kontzientzia eskatzen du. Baliabideak eta gaitasunak ez dira mugagabeak.
Balio positibo iraunkorraren aitzatespena eta kontzientzia	Beti dago zerbait baliotsua errealitateari aurre egiteko. Zail- tasunen artean aukerak susta- tzea.	Garapen jasangarria eskura da- goen onari eta positiboari etxe- kina ateratzean oinarritzen da.
Erantzukizuna eta kontzientzia etiko pertsonala	Arduraz aukeratzeko kontzien- tzia dugu. Gure erabakiak gara: zer dagokit niri.	2030 Agenda munduaren iraunkortasunaren aurrean du- gun erantzukizunari buruzko interpelazioa da.
Elkartasuna eta giza duintasunaren kontzientzia	Giza duintasuna pertsona iza- tearen zentzua eta giza eskubi- deen oinarria da.	Giza Garapen Iraunkorra duinta- sunarekin, elkartasunarekin eta globalizazioarekin konpromisoa da.

Balioak	Definizioak	Ondorioak
Elkarrikteta	Entzuteko eta beste ikuspuntu batzuk kontuan hartzeko jarrera. Kontratu sozial baterako beha- rezkoa.	Dogmatismoaren aurkako antido- torik onena da. Agenda 2030en inguruan aliantzak eraikitze- ko oinarria.
Lankidetza	Bateratze, koordinazio, lanki- detza, talde-lan eta aliantza-di- namiketarako konpromisoa.	Aldebakartasunari eta totalita- rismoari aurre egiten die. GJHek lankidetza aldeaniztuna eska- tzen dute.
Iraunkortasuna	Eutsi eta eutsi. Atzera egitearen aurrean, erresilientzia eta zorrozta- sunean tematzea esan nahi du.	Ezinbestekoa da GIHen anbi- zioari eta pandemiaren zoritxa- rrari aurre egiteko.
Baterako erantzukizuna	Kultura biktimistaren eta eten- gabeko kexaren kontrapuntu gisa, proposamenak egiteko eta inplikatzeko jarrera.	Lehenengo kontua ez da nor den erruduna, baizik eta non dagoen konponbidea eta nola eraikitzen dugun guztion artean.

Zeharkako ardatzak	Edukiak
Irizpide gidaria	Proaktibitatea, Nazio Batuek "Ekintzaren hamarkadara" eginga dako deiarren ildotik. Zertan aldatzen gaitu 2030 Agendak eta zertan aldatzen ditu gure politikak.
Barne- eta kanpo-dimentsioa	GIHen esparruan, tokiko ekimen bakoitzak kontuan hartu behar du pertsona eta herrialde kalteberekiko bere ekarpen solidarioa.
Genero-berdintasuna	Programa hau genero-ikuspegiak informatzen du. Ekintza guztietan genero-berdintasunarekiko konpromisoa eskatzen du.
Covid inpaktua	Pandemiak desberdintasun-arrakaletan duen eraginaren ikuspegi txertatzea, batez ere sektore ahulenetan.
Aliantza	Auzolana. Agente anitzeko aliantzaren filosofia eta praktika garatzeko behar diren baliabideak mobilizatzea eskatzen du.

Lehentasunak eta lan-plangintza

I. lehentasuna: Dibulgazio soziala eta herritarren inplikazioa

Helburua 2030 Agendaren zabalkundea bultzatzea eta GIHei adierazten duten eraldaketan txertatzeko mekanismoak antolatzea da. Euskadi 2030 Agenda Kontratu Soziala programa garatuko da. Edukiak bost ardatz izango ditu:

- GIHei buruzko urteko informazio- eta dibulgazio-kanpaina.
- 2030 Agenda Bonuen programa, dibulgazio- eta/edo formazio-ekintzak diruz laguntzeko.
- Tresna eta baliabide pedagogikoak sortzeko hezkuntza-lantaldea.
- Administrazioari eta enpresa eta erakundeei zuzendutako formazio-programak.
- Lankidetzak-esparrua Euskadiko Gazteriaren Kontseiluarekin.

II. lehentasuna: Koordinazioa eta lankidetzako gobernantza

Gobernantza- eta lankidetzak-mekanismoak eguneratzea da helburua. Lau ardatz ditu:

- Eragile Anitzeko Foroa sortzea, sailen, erakundeen eta gizartearen arteko partaidetzarekin.
- Eragile Anitzeko foroaren egitura, osoko bilkuraren eta lantaldeen bidez.
- 2030 Agenda Guneak lankidetzak-mahaiak.
- Estatuko eta nazioarteko foroetan parte-hartze aktiboa izatea.

III. lehentasuna: Lerrokatzea, garapena eta ebaluazioa

Helburua da lehentasun berrietara egokitzea GIHei betetzeko euskal ekarpenaren lerrokatze-, jarraipen- eta ebaluazio-mekanismoak. Bost lan-ildo:

- Aurreko Legegintzaldian argitaratutako tresnak eta gida eguneratzea.
- Adierazleen sistema programa honen erronka eta lehentasun berrietara egokitzea.
- Eustat-ek herrialdeen, eskualdeen eta hirien arteko adierazleen konparazioak sortzea.
- Konpromisoak betetzei buruzko urteko txostenen prozedura mantentzea.
- Azterketa-azterlanak eta -txostenak enkargatzea eta egitea.

IV. lehentasuna: Trakzio-konpromisoak eta proiektu adierazgarriak

Helburua proaktibitate fase bat garatzea da. 2030 Agendaren plusa bilatzeko erabakia eskatzen du. Trakzio-konpromiso eta proiektu adierazgarrien panelean islatzen da:

Ardatzak	Trakzio-konpromisoak	Proiektu adierazgarriak
1. Pertsonak. Ekitatea	·Pobrezia eta gosea desagerraraztea, desberdintasunak murriztea eta bazterkeria prebenitzea.	I. Ekitatea proiektua
	·Hezkuntza inklusiboan sakontzea, gizarte kohesio-natuagoa, solidarioagoa eta iraunkorragoa sustatzeko.	II. Hezkuntzaren auzolana proiektua. Guztiontzako hezkuntza
2. Planeta. Ekologia	·Klima-aldaketa indartzea: -ekosistemak eta biodibertsitatea kontserbatzea, leheneratzea, -eta deskarbonizazioa eta energia berriztagarriak.	III. Energia-Ekiola + Klima Ondarea proiektua
	·Ekosistema berde eta inklusiboko hiria, mugikortasuna eta hirigintza sustatzea.	IV. Opengela proiektua
3. Oparotasuna. Elkartasuna	·Osasun publikoa partekatzea, pertsona guztiengana iritsiko den ondasun partekatua, tokikoa eta globala den aldetik.	V. Osasun globala proiektua
	·Ekonomian eta enpresan jasangarritasun- eta erantzunkidetasun-oinarriak ezartzea eta garatzea.	VI. Basque Ecodesign Center proiektua
4. Bakea. Giza Eskubideak	·Giza duintasunaren errespetuan oinarritutako mundu baketsu bati laguntzea, bidezko bizikidetzaren inklusio baterako.	VII. The Basque case: lessons learned for the prevention of violence and protection of peace proiektua (Indarkeria prebenitzeko eta bakea babesteko euskal kasuaren ikaskuntzak)

I. eranskina. Zazpi proiektu adierazgarriak

1. Ekitatea

Desberdintasunaren aurkako zentzu-unitate bera duten zazpi programaz osatuta dago. Ohiko laguntzak (DSBE) eta gizarte-larrialdietarako laguntzak (gizarte-larrialdietarako laguntzak) bateratzen ditu, eta aurrekontu handiagoa ematen die premia larriko egoerei aurre egiteko ezohiko programekin.

2. Hezkuntzaren auzolana. Guztiontzako hezkuntza

Zeharkako proiektu gisa eratzen da, hezkuntza-etapa guztietan ekimenak eginez eta kolektibo ahulenei arreta berezia eskainiz. Hiru ardatzetan esku hartzea proposatzen

da: (1) ekitatea eta berdintasuna, (2) aniztasunari arreta eta (3) gizarte-kohesioa eta elkartasuna.

3. Energia-Ekiola + Klima-Ondarea

Proiektu honek bi ekimen ditu: (a) Energia-Ekiola, herritarrek energia berriztagarriak sortzen eta kudeatzen parte hartzea ahalbidetuko duen ekimena, udalerrietako eta eskualdeetako eguzki-parkeen bidez. Sorkuntza berriztagarriko herritarren kooperatibak sustatuko dira. EEEren eta Mondragon taldearen arteko lankidetzak publiko-pribatuaren emaitza da; eta (b) Klima-Ondarea, baliabide naturalen erabilera iraunkorra eta zerbitzu ekosistemikoen hobekuntza bermatzeko. Natura-ondarearen balioa nabarmentzeko prozesu bat da, herritarrek ezagutu eta gozatu ahal izan dezaten. Bi jarduera-eremu ezartzen ditu: TXINGUDI Badia eta Urdaibaiko Biosferaren Erreserba.

4. Opengela

2026ra arte, bost auzotako eremu kaltetuenetan esku hartzea proposatu du: Otxarkoaga (Bilbo), Txonta (Eibar), Aramotz (Durango), Basaundi (Lasarte) eta Pasaia. Helburua 2050eko Euskadi osoko hiriguneetara zabaltzea da. Eraikita dagoen parkea eta hiri-espazioak hobetzea aurreikusten du, gizarte-izaerako neurriekin batera. Zaurgarritasun-baldintzak iraultzea, hiri-bereizketa murriztea eta gizarte-kohesioa hobetzea ditu helburu. Bultzatu 2050 Euskadiko Hiri Agendaren barruan dago.

5. Osasun Globala

Osasun Sailaren eta Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziaren arteko lankidetzak hartzarena. Osasunaren arloan lankidetzak ekimenak bultzatzea du helburu. Nazioarteko larrialdi humanitarioei erantzuteko, Hegoaldeko herrialde pobretuetako osasun-langileak eta lankidetzan osasun-langileak prestatzeko, euskal osasun-langileek txertaketa-prozesu globalarekin lankidetzan eta inplikazioan parte hartzeko jardutea aurreikusten du.

6. Basque Ecodesing Center

Metodologia eta proiektu berritzaileen pilotatzea bultzatzen du, ETEak eta tokiko hornidura-kateak sartuz ekonomia zirkularra hedatzeko. Ikuspegi bikoitza: lehiakortasuna hobetzea eta ingurumen-inpaktuak prebenitzea. Lankidetzak publiko-pribatua eratzen du, ekonomia zirkularra sustatzeko Eusko Jaurlaritzaren, Euskadiko enpresa handien eta klusterrak dinamizatzen dituzten bederatzi erakunderen arteko lankidetzak-akordio bidez.

7. Indarkeria prebenitzeko eta bakea babesteko euskal kasuaren ikaskuntzak

Proiektu honen ardatz nagusia da indarkeriaren prebentzioaren eta bakearen babesaren arloan euskal kasutik atera daitezkeen zenbait ikaskuntza eskaintzen dituen ponentzia bat egitea eta nazioartean zabaltzea, beste gatazka- eta indarkeria-testuinguru batzuetan kontrastatzeko. Ekimen hori Nazioartean Bakeari Ekarpena egiteko Euskal Programa batean txertatuko da.

II. eranskina. Gobernu Programaren konpromisoen ikuspegi orokorra, Agenda 2030en GIHei dagokienez

Zazpi proiektu adierazgarriek ez dute amaitzen Eusko Jaurlaritzak GIHein duen loturaren deskribapena; aurkeztu besterik ez dute egiten. II. eranskinak Gobernu Programaren 150 konpromisoen eta horiek GIHein duten loturaren zerrenda bat eskaintzen du; horietatik 698 ekimen biltzen dituzten jarduera zehatzak sortzen dira. Horrela, Eusko Jaurlaritzak 2030 Agendarekiko duen inplikazioaren ikuspegi orokorra osatzen da.